

Förhållandet mellan samhället och den enskilde i Förenta Staterna.

Av Docent Herbert Tingsten.

SANNOLIKT har ordet frihet inom Förenta Staterna under det sista århundradet haft, och har fortfarande, större prestige än i något annat land. Med frihet menar man härvid, såsom på andra håll, i regel frihet från statsingripande, en av staten obesuren konkurrensfrihet de enskilda individerna emellan. Från denna frihet såsom ett högsta goda utgick man, då i slutet av 1700- och i början av 1800-talet de former för amerikanskt statsliv skapades, som ännu i huvudsak bestå. Den fördelning av befogenheterna mellan skilda statsorgan, som karakteriserade såväl unions- som statsförfattningarna, avsågs skola hindra en expansion av statsmakten, den skulle garantera de privata rättigheterna gentemot intrång från statens sida. Härjämte insattes i författningarna bestämmelser, som direkt förbjödo statligt ingripande på skilda områden. Trots författningarnas genomgående demokratiska karaktär kommo de därför att utgöra hålverk för individualismen, för privat äganderätt och absolut avtalsfrihet. »Förbunds-författningen var», skriver en kommentator, »väsentligen ett ekonomiskt dokument, grundat på uppfattningen, att de fundamentala privata rättigheterna äro äldre än statsmakten och moraliskt stå utom räckhåll för folkmajoriteten»; detsamma kan sägas om statsförfattningarna. Statsmaktens mål var huvudsakligen negativt, att upprätthålla de principer, som bildade grundvalen för individernas och klassernas fria tävlan. Laissez-faire-systemet var den ledande grundsatsen.

Den individualistiska uppfattningen om statsmaktens funktion blev länge den obestridd härskande. Den fria konkurrensen var nödvändig för en nation, som gick ut att erövra en ny världsdel. Teorien om en svag styrelse och en stark individ, om oförytterliga rättigheter och frihet från statsingripande, var den naturligt givna bakgrunden för pionjärernas demokrati. En stark stat kunde icke ha dirigerat kontinentens exploatering. »Den okända kontinenten kunde ej hava kuvats, ty inga lagstiftare kunde ha förutsett den utveckling, som miljoner av okontrollerade pionjärer skulle frambringa», skriver en historiker. »För att nybyggarna skulle gå ut i skogarna utan bundna händer, begärde de en stat, för svag att ingripa, men stark nog att beskydda äganderätten.»

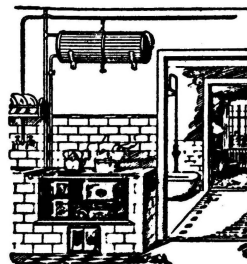
Då den amerikanska kontinentens erövring fullbordats, då det amerikanska samhället i stort sett fått samma statiska karaktär som de europeiska staterna, inträdde en förändring, som småningom tryckt sin prägel på lagstiftning och förvaltning. Kraven på statsingripande i skilda avseenden ha framträtt allt starkare. Man har krävt statens övertagande av funktioner, som förut tillhört de enskilda, behovet av statliga anordningar för de enskildas välfärd har blivit allt mera imperativt, och man har vänt sig till staten för att hos denna finna skydd för de svagare folkklasserna, för att nå en reglering av den sociala intresskampen. Brytningen mellan dessa tendenser och den alltjämt tongivande, tidigare helt förhärskande individualistiska riktningen i amerikansk politik präglar de senaste årtiondenas lagstiftningsarbete. I jämförelse med de europeiska staterna framstå Förenta Staterna likväl fortfarande såsom hemvist för individualism och fri konkurrens.

Hinder mot samhällets ingripande.

Vid bedömandet av förhållandet mellan samhälle och individ i Förenta Staterna måste man komma ihåg att strävandena för större samhälleligt ingripande här — fränsett den individualistiska anda, som fostrats hos den amerikanska nationen — möta alldeles särskilda svårigheter. Särskilt ha de på individualismens principer uppbyggda, i regel svåränderliga unions- och statsförfattningarna lagt hinder i vägen. Främst äro att märka de bestämmelser i unionsförfattningen, som förbjuda alla statliga lagar, vilka försvaga »avtals bindande kraft», och som förbjuda unionen och staterna att beröva medborgare »liv, frihet eller egendom» utan »due process of law». De sistnämnda bestämmelserna ge i själva verket domstolarna — som i Förenta Staterna äga att ogiltigförklara alla, vare sig unionella, statliga eller kommunala bestämmelser, som anses strida mot förbunds-författningen — befogenhet att inom vissa gränser undersöka, huruvida beslutade lagstiftningsåtgärder rörande enskildas förhållanden äro »rimliga» och »förnuftiga». I ett stort antal fall har Förenta Staternas högsta domstol under hänvisning till ifrågavarande stadganden förklarat unions- och statslagar, som gått ut på samhälleligt övertagande av skilda funktioner eller reglering av löner och priser, inkonstitutionella. Hos domstolarna är den individualistiska åskådningen kraftigt förskansad och de ha mer än något annat statsorgan rest motstånd mot de senaste årtiondenas radikala eller socialistiska tendenser.

Ett speciellt skäl mot samhälleligt ingripande finnes i Förenta Staterna i de missförhållanden, som föreligga och framför allt tidigare förelegat inom statlig och kommunal politik. Det beroende av sidoinflytelser och den direkta korruption, som så många gånger konstaterats, framför allt inom den delstatliga och lokala förvaltningen, har lett till en misstro mot de samhälleliga organen, som inom europeiskt statsliv knappast äger motstycke. Såsom ett skäl mot samhällets övertagande av olika funktioner finner man i amerikansk litteratur ständigt uttalat, att härigenom dessa funktioner komma i händerna på »politikerna», och detta anses ofta liktydigt med en korrumpierad

Värmelednings-spisen "Malcus"

erbjuder bästa och billigaste lösningen av uppvärmningsfrågan. Utnyttjar överloppsvärmen vid matlagning, ger varmvatten till bad o. disk samt är trevlig och lättskött. Den finnes i tusentals hem. Hela stadsdelar installera nu Malcus-spisar i såväl gamla som nya lägenheter.

Kataloger och installationsförslag gratis från
A.-B. MALCUS HOLMQUIST
HALMSTAD

**Olycksfall- och Sjuk-
Skadestånds-
Automobil-
Motorcykel-
Glas-, Vattenskade-
Maskin- o. Garanti-
försäkring.**

Försäkrings A.-B. NORNAN, Göteborg.

eller i varje fall av ensidiga partiintressen behärskad förvaltning. Härtill kommer att enligt det amerikanska systemet flertalet högre funktionärer inom stat och kommun äro beroende av de politiska växlingarna och därför endast inneha sina ämbeten under en kortare tid; så t. ex. ha generalpostdirektörerna, som äro chefer för hela den postala förvaltningen, i genomsnitt fungerat mindre än tre år. Under sådana förhållanden blir det, anser man, icke möjligt för vederbörande funktionärer att förvärva den erfarenhet, som är nödvändig för skötande av stora företag, och det är för övrigt svårt att till platser, som besättas för kort tid och under huvudsakligt hänsynstagande till partipolitiska synpunkter, förvärva tillräckligt kompetenta personer.

Unionens ingripande i näringslivet.

Vid en översikt över förhållandet mellan samhället och den enskilde på några viktiga områden bör först och främst betonas, att de samhälleliga ingripanden, som närmast kunna komma ifråga, huvudsakligen falla under delstaternas och de genom delstatlig lagstiftning reglerade kommunernas kompetens. Endast i jämförelsevis ringa grad kommer här unionen ifråga.

På en punkt har likväl unionen ända sedan förbundsörfattningens tillkomst på ett betydelsefullt, om också mera indirekt sätt ingripit i de enskildas förhållanden. Unionens befogenhet att besluta tullar har inneburit ett utomordentligt betydelsefullt medel till reglering av näringslivet. Det finns icke skäl att närmare ingå härpå; det bör endast erinras om att tullpolitiken hittills väsentligen velat gynna industrin och att först under de senaste åren en lagstiftning genomförts, som i viss mån meddelar jordbrukarna fördelar motsvarande dem, som genom tullarna givits industrin. Unionen har nämligen beslutat finansiera ett företag, som skall centralisera handeln med jordbruksprodukter och därigenom möjliggöra reglering och stabilisering av priserna på dessa.

En möjlighet till mera direkt ingripande i näringslivet har unionen genom sin kompetens att meddela bestämmelser rörande den mellanstatliga handeln, en kompetens, som

anses möjliggöra reglering rörande alla företag, som idka flera stater omfattande transport- eller handelsrörelser. Denna befogenhet begagnades emellertid tidigare i ringa utsträckning; endast sådana bestämmelser, som innefattade en oundgängligen nödvändig legal reglering, beslutades. Under de senaste årtiondena har en betydelsefull utveckling ägt rum; unionen har reglerat den mellanstatliga handeln på ett sätt, som medför långtgående inskränkningar i de enskildas frihet.

Den första viktiga lagstiftningsakten på detta område beslutades år 1887; den har sedermera följts av flera andra lagar, bland vilka den viktigaste är transportlagen av år 1920. Genom dessa lagar har en unionell kommission (Interstate commerce commission) upprättats med befogenhet att i väsentliga avseenden reglera de mellanstatliga transportföretagens — såsom järnvägs-, ångbåtstrafiks-, telefon- och telegrafiföretagens — verksamhet. Kommissionen har i princip befogenhet att bestämma tarifferna för dessa företag och har även en viss beslutanderätt i avseende å företagets förvaltning i övrigt; dock äger den ingen beslutanderätt i arbetstvister. Ifrågavarande företag äro alltså fortfarande privata — endast under världskriget övertogs de en kortare tid i stor utsträckning av unionen — men de äro underkastade en djupt ingripande reglering. Att märka är likväl, att domstolarna kunna annullera kommissionsbeslut rörande tariff, då dessa beslut icke anses medgiva företagen en skäligen inkomst. I regel utgå domstolarna från att tariff, varigenom företagens inkomster sänkas under omkring 5 å 6 % av nuvarande nyanläggningsvärdet av deras egendom, äro inkonstitutionella såsom innebärande egendomskonfiskation utan »due process of law». I flera fall under senare år ha Interstate commerce commission's beslut sålunda upphävts av domstolarna; de svårigheter, som härigenom uppstått, ha lett till framställande av krav på unionellt övertagande av de viktigaste mellanstatliga transportföretagen.

Unionen har också begagnat sin makt över den mellanstatliga handeln till lagstiftning mot trustbildning. Den första lagen på detta område beslutades redan år 1890, men blev i praktiken icke tillämplad förrän långt senare; nu gällande bestämmelser återfinnas i huvudsak i en lag av år 1914. Enligt denna lag skall en unionell kommission, Federal trade commission, kunna inskrida mot företag, som på ett oskäligt sätt begränsa den mellanstatliga handelsfrihet, d. v. s. ernå en faktisk monopolställning, och mot olämplig konkurrens i den mellanstatliga handeln olika företag emellan. Även på denna punkt innebär domstolarnas faktiska övervakningsrätt en viktig garanti mot långtgående statliga ingripanden. — Användningen av under unionens domvärjo fallande vattenkraft, ungefär 85 % av all vattenkraft i Förenta Staterna, regleras sedan år 1920 av en Federal power commission, som bland annat har att meddela tillåtelser till enskilda företag att använda farvatten och utföra vattenkraftsanläggningar. Endast i undantagsfall har unionen direkt skridit till utnyttjande av vattenkraft. Frågan om i vad mån den bör göra detta har under de senaste åren hört till de mest brännande i amerikansk politik.

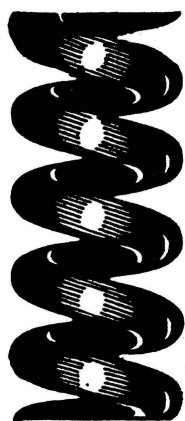
Att under senare tid i andra avseenden unionens verksamhet utökats och de privata frihetssfärerna begränsats är väl känt. Erinras kan framför allt om lagstiftningen rörande begränsningen av immigrationen och om det genom författningsändring beslutade unionella rusdrycksförbudet. Socialpolitisk lagstiftning faller emellertid fortfarande i det väsentliga utanför unionens kompetens. En för några år sedan av kongressen föreslagen författningsändring, enligt vilken unionen skulle få befogenhet att lagstifta rörande barnarbete, har av det stora flertalet stater avslagits, och försök från kongressens sida att under sken av lagstiftning rörande den mellanstatliga handeln reglera detta område ha av domstolarna avvisats.

Ni kan icke erhålla förmånligare
livförsäkring
än i

BALDER

Grundfast soliditet. — Låga premier.

Höga premieåterbärningar och vinst.

Spiral-, platt- & fason- fjädrar av alla slag.

En över fyrtioårig erfarenhet i branschen i förening med de modernaste tekniska resurser sätta oss i stånd att framställa fjädrar av den högsta kvalitet till ett rimligt pris.

**AKTIEBOLAGET
SVENSKA SPIRALFABRIKEN
STOCKHOLM**

Skandinavien största och äldsta fjäderfabrik.

Delstaternas och kommunernas ingripande.

Inom delstaterna och kommunerna har under de senaste årtiondena en klart markerad utveckling ägt rum gentemot större samhälleligt ingripande i skilda hänseenden. Jämsides med denna kan en tendens till centralisering av de samhälleliga funktionerna hos de statliga myndigheterna konstateras. På denna punkt äro naturligtvis förhållandena ytterst skiftande i olika stater. I det hela har likväl även de kommunala samfälligheternas verksamhet i hög grad utsträckt. En del specialundersökningar rörande ökningen av skatter och lån inom kommunerna giva påtagliga vittnesbörd härom. Så t. ex. ökades enligt National Municipal Review skatterna i grevskapen mellan 1912—1922 från 308 till 745 milj. dollars, lånen från 372 till 1 172 milj.; lånen i 146 städer med över 30 000 innevånare ökades under tiden 1903—1922 från 44,7 till 97,6 dollars per capita. Under

samma tid ökades utgifterna för hälsovård, fattigvård o. dyl. i alla städer med över 30 000 innevånare från 1,2 till 3,3 dollars årligen per capita. Endast under ett år, 1928—1929, ökades skulden i 241 undersökta städer (National Municipal Review) med 12 dollars per capita.

Ifråga om samhällets förhållande till *allmännyttiga företag*, d. v. s. företag som tillhandagå med vatten, gas, elektricitet, transportmedel o. dyl. (s. k. *public utilities*), funnos tidigare i staterna liksom i unionen inga närmare bestämmelser. Särskilt sedan början av 1900-talet har emellertid en lagstiftning genomförts, som ställer dylika företag under offentlig kontroll. Staterna tillsätta på samma sätt som unionen kommissioner, vilka äga att bestämma dylika företags tariffer, stundom även att i detalj besluta rörande arbetsförhållandena inom företagen och dessas finansiella förvaltning. Ofta är dessa kommissioners kompetens begränsad till företag, vilkas verksamhet omfattar flera kommuner, under det att de till en enda kommun begränsade företagen kontrolleras av kommunal myndighet. Domstolarnas prövningsrätt innefattar emellertid inom staterna, likaväl som inom unionen, ett värn för de enskilda företagens frihet. Såsom exempel kan nämnas ett i januari detta år av Förenta Staternas högsta domstol avgjort mål, i vilket en av Public Service Commission i Maryland beslutad tariff för spårvägarna i Baltimore förklarades konfiskatorisk; enligt denna tariff skulle vederbörande bolags inkomst ha uppgått till 6,26 % av värdet på bolagets egendom, men denna inkomst förklarades av domstolen med hänsyn till föreliggande förhållanden för låg. Svårigheter att på ett förnuftigt sätt bestämma de inomstatliga företagens tariffer ha uppstått därigenom, att många av dessa företag ägas av mellanstatliga »holding companies», vilkas verksamhet och vinstmarginal icke kan regleras av staterna och hittills icke heller reglerats av unionen. En år 1928 av Federal trade commission åvägabragt utredning ådagalade detta förhållande, liksom ock den omfattande propaganda mot offentligt övertagande av vederbörande företag, som bedrivits av bolagen.

En stark rörelse för statligt eller kommunalt bestridande av berörda funktioner har framträtt, men har hittills icke avsatt mera betydande resultat. Endast på ett område har samhällelig äganderätt blivit regel, nämligen när det gäller kommunernas förseende med vatten. I övrigt är privat äganderätt under offentlig kontroll det ojämförligt vanligaste. Så kan nämnas, att enligt en undersökning från 1925 (Nash, The economics of public utilities) endast 1 1/2 % av landets gaskonsumtion och icke fullt 5 % av dess elektricitetskonsumtion tillgodosågs genom av kommunerna ägda företag. Under de allra sista åren har antalet av det allmänna ägda elektricitetsanläggningar ytterligare nedgått, från över 3 000 år 1924 till omkring 2 300 år 1928 enligt uppgift i majhäftet 1930 av National Municipal Review. Transportföretag ägas endast i rena undantagsfall av det allmänna; så är t. ex. fallet med spårvägarna i Detroit och Seattle. Av visst intresse är, att vid några tillfällen, såsom i Kalifornien 1922 och 1924, förslag om statligt övertagande av alla public utilities avslagits genom folkomröstning. Problemet offentlig eller privat drift av allmännyttiga inrättningar av berörda slag hör till de mest omstridda spörsmålen i amerikansk statlig och kommunal politik. I samband med de starka progressistiska tendenser, som framträdde under åren närmast före världskriget, vann principen om offentlig drift många anhängare, men under de senaste åren synes en viss reaktion ha inträtt.

Socialpolitiska åtgärder.

Under staternas kompetens faller i princip den socialpolitiska lagstiftningsrätten (police power). Även på denna punkt är det framför allt under de senaste årtiondena, som

Almanack för Alla 1931

har ett rikhaltigt och omväxlande innehåll.

Börsdirektören *K. Belfrage* skriver om Hur det går till på Stockholms fondbörs, Revisionssekreteraren *H. Guldberg* behandlar Den nya lagen om testamenten, Professor *G. Liljestrand* förtäljer Om vitaminer, Professor *Hj. Lindroth* om Svensk ortnamnsforskning, Kapten *G. Törnblom* om Utprickning och fyrbelysning i svenska farvatten (med färgplansch) samt Professor *B. Boëthius* om Ätten Brahe i Sveriges historia, jämte andra intressanta artiklar icke att förglömma.

Pris 2:75

N O R S T E D T S

möjligheten till offentlig reglering utnyttjats. Allt fortfarande är emellertid statsingripandet här långt mindre än i flertalet europeiska stater. Ingenstades är arbetslöshetsförsäkring, endast i få stater (elva år 1929) obligatorisk ålderdomsförsäkring införd. Bestämmelser om minimiarbetsdag för kvinnor och barn samt för vissa särskilda yrkesgrupper äro visserligen genomförda i ett antal stater, men generella arbetstidslagar finnas icke; enligt högsta domstolens utslag kunna dylika lagar endast anses konstitutionella under särskilda omständigheter, såsom då det gäller industrier eller företag av »offentlig» karaktär, eljest anses de som ingrepp i den av författningen garanterade avtalsfriheten. Bestämmelser om pris för föda och kläder samt om hyror och löner kunna enligt ett utslag av högsta domstolen år 1928 principiellt ej beslutas av staterna.

Bestämmelser om sjukvård, fattigvård o. dyl. meddelas av staterna, som likväl i stor utsträckning överlämnat åt kommunerna att härom fatta beslut. På detta område har en synnerligen kraftig expansion av den samhälleliga verksamheten ägt rum under senare tid. Så kan nämnas, att antalet av staterna underhållna sjukhus under tiden 1909—1928 steg från 232 till 595, varvid antalet sängplatser på sjukhusen ungefär fördubblades; i förhållande till landets storlek är dock detta antal obetydligt. Ifråga om den kommunala verksamheten har en liknande utveckling försiggått. Emellertid torde fortfarande även på dessa områden det privata initiativet spela en större roll än inom de flesta europeiska stater. Vanligt är, att de summor, som kommunen anslår till sjukvård och fattigvård, till icke ringa del omhänderhavas av privata institutioner, vartill kommer, att den alltigenom privata hjälpverksamheten är jämförelsevis betydande. Enligt en uppgift från staden New York skulle här under år 1923 staden ha nedlagt 26 milj. dollars på fattigvård och nära 52 milj. på sjukvård, under det att motsvarande utgifter för privata organisationer skulle ha belöpt sig till omkring 39 milj., varav dock en del bestreds genom anslag från staden. Enligt uppgift från Boston från samma år skulle de av privata organisationer gjorda utgifterna för fattigvård och sjukvård icke obetydligt ha överstigit de kommunala.

Mera markerad än på något annat område är utvecklingen ifråga om *undervisningen*. De sammanlagda utgifterna för denna beräknas ha stigit från omkring 78 milj. dollars år 1880 till över 2 miljarder år 1926; endast under tiden 1920—1926 blevo det offentligas utgifter härför nära nog tredubblade. Den ökade skuldsättningen inom kommunerna beror till icke ringa del på detta förhållande.

Även på andra områden har det allmänna under senare tid ingripit i högre grad än tidigare. *Offentlig kontroll* har genomförts ifråga om bostadsförhållanden, födoämnestillverkning o. dyl. I vissa städer, såsom i New York, har staden byggt bostäder för att nedbringa hyrorna och minska bostadsbristen. I ett fåtal städer (9 år 1926) ha kommunala rättshjälpkontor upprättats. Såsom exempel på utvecklingen i en typisk stad kan nämnas, att i Detroit under tiden 1880—1920 antalet av staden ombesörjda funktioner steg från 35 till 184 och att i samma stad skattebördan från 1856 till 1920 ökades från 3,85 till 35,31 dollars per capita.

Det bör likväl understrykas, att, trots de senaste årtiondenas starka tendenser till samhälleligt ingripande, det allmännas funktioner i Förenta Staterna fortfarande äro långt mindre än i Europas stater.

Reformförsök inom förvaltningen.

Jämsides med att det allmänna utsträckt sin verksamhet har en tendens till reformering av styrelsen i union, stater och kommuner framträtt. Framför allt har man eftersträvat ökad maktkoncentration. Inom unionen har presidentens inflytande ökat och åt under presidenten lydande verk

ha allt flera viktiga befogenheter anförtratts. Inom staterna ha guvernörerna i vissa fall genom direkta författningsändringar erhållit större makt; särskilt har tillsättningen av högre ämbetsmän, som tidigare regelmässigt skett genom folkval, i många fall överlämnats åt den högsta verkställande myndigheten. Än mera påtaglig är motsvarande utveckling inom städerna. Även här var tidigare det för Amerika kännetecknande maktindelningssystemet strängt genomfört; den »lagstiftande» makten var anförtrord åt en ofta på två kamrar fördelad representation, den verkställande åt en likaledes folkvald borgmästare, och möjligheterna till kommunikation mellan dessa myndigheter voro starkt begränsade. Sedan början av 1900-talet ha genomgripande reformer vidtagits i ett stort antal städer. Man har härvid i huvudsak följt två linjer. Enligt den ena, först praktiserad i Galveston år 1900, överlämnas statsstyrelsen till ett folkvalt råd, i regel bestående av fem medlemmar; detta råd har i regel hos sig samlat såväl lagstiftande som verkställande befogenheter, och en stark maktkoncentration har sålunda vunnits. Enligt det andra systemet, först använt i en större stad år 1914 (Dayton), utser stadens folkvalda råd en s. k. stadsdirektör (city manager), som får full frihet att utse underlydande tjänstemän och överhuvud med stor självständighet leder förvaltningen. Denne ämbetsman har visserligen icke befogenhet att meddela bestämmelser av permanent karaktär, men han utarbetar förslag till dylika och står överhuvud i nära förbindelse med stadens råd. Han kan i det hela sägas inneha samma ställning som chefen i ett affärsföretag. I regel tillsättes han för obestämd tid, men kan när som helst avskedas av stadens råd. Det s. k. stadsdirektörssystemet är numera införd i nära 400 städer, bland dem några av de största, såsom Cleveland och Cincinnati.

Motiv från Gagnef, Dalarne.

Res vintertid till VÄRMLAND och DALARNE.

Den som önskar tillbringa någon tid i en storslagen, omväxlande natur med riklig tillgång på snö och med för olika slags vintersport idealisk terräng bör lämpligen begiva sig till något av de båda landskapen
Värmland eller Dalarne.

Utmärkta platser för längre eller kortare uppehåll äro *Skillingfors, Koppom, Arvika, Sunne, Torsby, Molkom, Filipstad, Ludvika, Leksand, Rättvik, Mora, Älvdalen m. fl.*, alla kända turistorter med goda hotell.

Rämshyttans och *Logårdens* skidstugor äro synnerligen lämpliga utgångspunkter för skidsportens utövare.

Bekväma förbindelser över Bergslagens järnvägar.